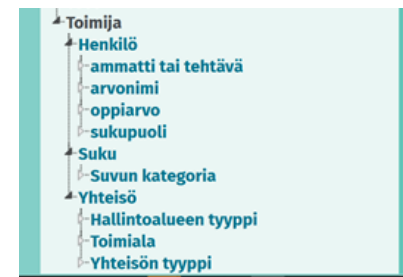

Metatietosanaston käyttö toimijoiden kuvailussa

Metatietosanasto (<https://finto.fi/mts/fi/>)

Toimijoiden kuvailuun liittyvät termit löydät **Toimija**-käsiteryhmän alla.

Henkilön kuvailuun liittyvät termit löydät Toimija-ryhmän alaryhmästä **Henkilö**, sukuun liittyvät termit puolestaan alaryhmästä **Suku** ja yhteisöön liittyvät termit löydät luonnollisesti **Yhteisö**-nimisestä alaryhmästä.

Metatietosanastosta käytetään suomenkielisessä kuvailussa lyhennettä *mts/fin* ja ruotsinkielisissä kuvailussa puolestaan lyhennettä *mts/swe*.

Uudet termiehdotukset lähetetään toimijakuvailun asiantuntijaverkoston sähköpostiin.

Alla löydät ohjeita ja lisätietoa kussakin ryhmässä olevien termien käytöstä.

Henkilö

- [henkilön ammatti tai tehtävä](#)
- [henkilön arvonimi](#)
- [oppiarvo](#)

Suku

- [suvun kategoria](#)

Yhteisö

- [hallintoalueen tyyppi](#)
- [yhteisön tyyppi](#)
- [toimiala](#)

Vinkit

[eri välilehdet: fuktio/tapa hakea](#)

[samannimiset termit \(miten erotat\)](#)

Henkilön ammatti tai tehtävä

Linjaus	Esimerkit
Henkilön ammatti tai tehtävä voi olla tehtävä, johon hänet on palkattu tai jota hän tekee itsenäisenä yrittäjänä tai harrastajana. Ammatteja tai tehtäviä voidaan merkitä yksi tai useampia.	Claes Andersson ammatti tai tehtävä: <i>pol iitikko</i> ammatti tai tehtävä: <i>kirj aillija</i> ammatti tai tehtävä: <i>ps ykiatri</i> ammatti tai tehtävä: <i>m uusikko</i>
Kaikkia ammatteja, joissa henkilö on toiminut, ei tarvitse luetella. Toimijan identifioinnin näkökulmasta keskeisimmät ammatit tai tehtävät merkitään. Esimerkiksi julkaisuja vapaa-ajallaan tuottaneen henkilön varsinainen ammatti voidaan myös merkitä, jos se on henkilön identifioinnin kannalta keskeinen. Lisäksi merkitään muita sellaisia ammatteja tai tehtäviä, jotka ovat toimijaan liittyvien aineistojen näkökulmasta oleellisia.	Veikko Huovinen ammatti tai tehtävä: <i>kirj aillija</i> Anja Eerikäinen ammatti tai tehtävä: <i>elä insuojeluvalvoja</i> Karl Collan ammatti tai tehtävä: <i>sä veltäjä</i> ammatti tai tehtävä: <i>kirj aillija</i> ammatti tai tehtävä: <i>kä äntäjä</i> ammatti tai tehtävä: <i>leh tori (opettaja)</i> ammatti tai tehtävä: <i>kirj astonhoitaja</i>

Jos ammattinimikettä ei ole metatietosanastossa, mutta soveltuva yleisempi termi on, käytetään sitä.	Ulf Söderblom ammatti tai tehtävä: <i>ka pellimestari</i> (ammattinimike: ylikapellimestari)
Jos metatietosanastosta ei löydy sopivaa ammattitermiä, voi ammattinimikkeen merkitä sanaston ulkopuolisena kontrolloimattomana terminä joko ammatti tai tehtävä -elementtinä tai osana henkilöhistoriaa. Ammatti tai tehtävä -elementissä kontrolloimattomina termeinä ei käytetä toiminta-alaan tai työpaikkaan perustuvia luonnehdintoja (esim. historian professori, Helsingin yliopiston professori). Sanastosta puuttuvia termejä voi ehdottaa lisättäväksi sanastoon, jos niitä tarvitaan esimerkiksi useampien henkilöiden kuvailuun.	Henricus Grelson ammatti tai tehtävä: <i>ho pmanni</i>
Henkilön ammattia tai tehtävää ei pidä sekoittaa henkilön ja aineistojen suhteita kuvaaviin elementteihin. Nämä voivat olla samannäköisiä, mutta tarkoittavat eri asiaa.	Harald Andersén ammatti tai tehtävä: <i>ku oronjohtaja</i> (ei johtaja) Okko Kamu ammatti tai tehtävä: <i>ka pellimestari</i> (ei johtaja)
Jotkin nimitykset ovat olleet käytössä sekä ammattinimikkeinä että arvoniminä (esim. professori, dosentti, ministeri, akateemikko). Tällöin on oltava huolellinen sen suhteen, että termi merkitään oikean elementin yhteyteen.	Yrjö Kilpinen ammatti tai tehtävä: <i>sä velttäjä</i> ammatti tai tehtävä: <i>ak ateemikko</i> Kaija Saariaho ammatti tai tehtävä: <i>sä velttäjä</i> arvonimi tai asema: <i>ak ateemikko</i>
Henkilön ammatti tai tehtävä lisätään hakutiedon tarkenteeksi, jos - henkilö on erotettava toisesta samannimisestä ja - elinvuosia tai täydellisempää nimenmuotoa ei ole käytettävissä tai ne eivät riitä erottamaan henkilöä toisesta samannimisestä. Ammattia tai tehtävää ei lisätä hakutiedon tarkenteeksi, jos muita samannimisiä ei ole tai henkilöiden erottelu onnistuu elinvuosien tai täydellisemmän nimenmuodon avulla.	Lauri Leinonen auktorisoitu hakutieto: <i>Leinonen, Lauri (kirjailija)</i> ammatti tai tehtävä: <i>kirj aillija</i>
Jos henkilön ammatti tai tehtävä ei riitä henkilön erottamiseen toisesta samannimisestä, voidaan hakutietoon muodostaa henkilöön liittyvä määrite toiminta-alan ja ammatin tai tehtävän pohjalta.	Sebastian auktorisoitu hakutieto: <i>Sebastian (iskelmälaulaja)</i> toiminta-ala: <i>iskelmät</i> ammatti tai tehtävä: <i>lau laja</i> (pseudonyymi, elinvuodet eivät ole tiedossa; määrite erottaa henkilön muista Sebastian-nimisistä laulajista)

Henkilön arvonimi

Henkilön arvonimi tai asema voi olla uskonnolliseen tehtävään liittyvä nimitys, kuninkaallinen titteli tai aatelisarvo. Se voi olla myös esimerkiksi tasavallan presidentin, kirkon tai yliopiston myöntämä arvonimi. Metatietosanastossa arvonimet on jaoteltu kolmeen ryhmään:

Kirkollinen tai uskonnollinen arvonimi

- termit, jotka osoittavat henkilön asemaa uskonnollisessa yhteisössä

Kuninkaallinen tai aatelisarvo

Muu, mm. kunnioitusta osoittava arvonimi

- mm. tasavallan presidentin tai yliopiston tiedekunnan myöntämät arvonimet

Useissa tapauksissa RDA määrää, missä muodossa arvonimi merkitään. Metatietosanastossa olevia arvonimiä käytetään, jos RDA:n mukainen termi on metatietosanastossa sellaisenaan. Metatietosanastossa on vain suomen- ja ruotsinkielisiä arvonimiä. Englanninkielisiä on vähän ja ne ovat suureksi osaksi virheellisiä. Poistetaanko nämä vai lisätään ja korjataan? Esimerkiksi aatelisarvot merkitään kielellä, jolla se on myönnetty, tai sen maan kielellä, jossa henkilö asuu. Tapauksissa, joissa arvonimeen sisältyy maantieteellisen alueen nimi (esim. kuninkaalliset ja piispat), metatietosanastoa ei käytetä.

Linjaus	Esimerkit
---------	-----------

Paaville merkitään arvonimeksi <i>paavi</i> ja vastapaaville <i>vastapaavi</i> .	paavi Benedictus XIII arvonimi tai asema: <i>paavi</i> vastapaavi Benedictus XIII arvonimi tai asema: <i>vastapaa vi</i>
Muiden piispojen arvonimiä ei oteta metatietosanastosta, koska niihin kuuluu RDA:n mukaan sisällyttää hiippakunnan nimi. Piispojen virkanimikkeet, joista jätetään hiippakunnan tms. nimi pois, merkitään henkilön ammatti tai tehtävä -elementtiin.	arkkipiispa Tapio Luoma arvonimi tai asema: <i>Turun ja Suomen arkkipiispa</i> (kontrolloimaton termi) ammatti tai tehtävä: <i>arkkipiispa</i> arkkipiispa Leo arvonimi tai asema: <i>Helsingin ja koko Suomen arkkipiispa</i> (kontrolloimaton termi) ammatti tai tehtävä: <i>arkkipiispa</i>
Jos henkilö jättää piispan tehtävät esim. eläkkeelle jäädessään, mutta säilyttää piispan asemaan liittyvän arvonimen, sen voi ottaa metatietosanastosta.	metropoliitta Panteleimon arvonimi tai asema: <i>metropolii tta</i>
Ortodoksisen tai katolisen luostarin johtajan nimitykset <i>igumeeni</i> , <i>skeemaigumeeni</i> , <i>igumenia</i> , <i>skeemaigumenia?</i> , <i>a potti</i> ja <i>abbedissa</i> otetaan metatietosanastosta.	Valamon igumeeni Damaskin arvonimi tai asema: <i>igumeeni</i> Reichenaun apotti Berno arvonimi tai asema: <i>apotti</i>
Jos henkilö ei ole piispa eikä luostarin johtaja, henkilön asemaa uskonnollisessa yhteisössä osoittava nimitys merkitään kielellä, jolla se on myönnetty. Suomen- tai ruotsinkielinen termi voidaan ottaa metatietosanastosta.	nunna Kristoduli arvonimi tai asema: <i>nunna</i> (metatietosanaston termi) nunna Juana Inés de la Cruz arvonimi tai asema: <i>sor</i> (kontrolloimaton termi)
Jos henkilöön liittyy useampia uskonnollisia arvonimiä, niistä merkitään vain henkilöön useimmin liitetty tai tärkeimpänä pidetty.	igumenia Marina arvonimi tai asema: <i>igumenia</i> (muuta henkilöön liittyviä termejä <i>sisar</i> , <i>äiti</i> , <i>nunna</i> ei merkitä)
Suomalaisten henkilöiden aatelisarvot otetaan metatietosanastosta. Ulkomaalaisten henkilöiden aatelisarvoja ei oteta metatietosanastosta.	Johan Fredric Aminoff arvonimi tai asema: <i>kreivi</i> (metatietosanaston termi) Erbachin kreivi Friedrich Karl arvonimi tai asema: <i>Graf zu Erbach</i> (kontrolloimaton termi)
Tasavallan presidentin myöntämät arvonimet otetaan metatietosanastosta. Ne ovat monissa tapauksissa termejä, joita käytetään myös ammattinimikkeinä (esim. professori, dosentti, ministeri, akateemikko). Tällöin on oltava huolellinen sen suhteen, että termi merkitään oikean elementin yhteyteen.	Yrjö Kilpinen ammatti tai tehtävä: <i>säveltäjä</i> ammatti tai tehtävä: <i>akateemi kko</i> Kaija Saariaho ammatti tai tehtävä: <i>säveltäjä</i> arvonimi tai asema: <i>akateemi kko</i>
Monarkoiden hallitsijoiden, heidän puolisoitensa, lastensa ja lastenlastensa arvonimiä ei oteta metatietosanastosta. Näihin kuuluu RDA:n mukaan sisällyttää maantieteellisen alueen nimi. Metatietosanastosta tarkistetaan kuitenkin arvonimen kirjoitusasu.	faarao Tutankhamon arvonimi tai asema: <i>Egyptin faarao</i> (kontrolloimaton termi; metatietosanastossa faarao, o hjaustermiksi farao?)
Arvonimiä, jotka eivät liity henkilön asemaan uskonnollisessa yhteisössä, voidaan merkitä useampia.	Lauri Tarasti arvonimi tai asema: <i>varatuom ari</i> arvonimi tai asema: <i>kunniatoh tori</i> arvonimi tai asema: <i>ministeri</i>

Yhteisön tyyppi

Yhteisön tyyppiä kuvaava sanasto on laadittu Kansalliskirjaston ja Kansallisarkiston yhteisessä työryhmässä. Luokittelun lähtökohdaksi otettiin yhteisön muoto. Yhteisön tyyppi -sanasto muodostaakin Metatietosanastossa rinnakkaisen yhteisöluokittelun toimialaluokituksen kanssa. Yhteisön tyyppi lisättiin Metatietosanastoon ja otettiin käyttöön keväällä 2021.

Tavoitteena on ollut pitää yhteisön tyytit käsitealtaan suhteellisen yleisellä tasolla, jotta luokkien määrä ei kasvaisi sanaston käytettävyyden näkökulmasta liikaa. Lähinnä musiikkialan toimijat on tästä poiketen luokiteltu tarkemmin, sillä luokitus oli jo otettu käyttöön yhteisön tyyppinä ennen työryhmän työn alkua.

Sanastotyön myöhemmässä vaiheessa havaittiin tarve luokitella julkishallinnon toimijoita myös niiden hallintoalueen tyyppi mukaan. Hallintoalueen tyyppi -sanasto linkitettiin yhteisön tyyppi -sanastoon siten, että hallintoalueen tyyppiä kuvaavia termejä voidaan käyttää toisessa merkityksessä yhteisön tyyppinä.

Jotkin yhteisön tyytit on merkitty yläkäsitteiksi eli niillä on tarkempia alakäsitteitä. Kuvailija voi valita yläkäsitteen ja alakäsitteen välillä luokittelun kohteen olevan toimijan mukaan. Sanastossa on mukana myös yleistermi "yhteisö", jota voi käyttää, jos muuta sopivaa termiä ei löydy ja jokin yhteisön tyyppi halutaan toimijalle antaa.

Sanaston käyttöä ohjaavat useimmille termeille annetut määritelmät sekä ohjaustermit, assosiativiset termit ja käyttöhuomautukset.

Kun sanastossa on useampi samanniminen yhteisön tyyppi, termiin on lisätty lisämääre kaarisulkeisiin. Samoin on tehty myös silloin, kun yhteisön tyyppinä kuvaava termi voi tarkoittaa muuta kuin yhteisöä (esim. rakennusta tai henkilöä).

Linjaus	Esimerkit
Yhteisön tyyppillä kuvataan yhteisön muotoa.	Florakören yhteisön tyyppi: <i>nai skuoro</i> yhteisön tyyppi: <i>yh distys (rekisteröity)</i>
Yhteisön tyyppi on yhteisön muotoa, oikeudellista tai hallinnollista asemaa osoittava termi, jolla ryhmitellään samantyyppiset yhteisöt yhden käsitteen alle.	Tampereen ylioppilaskunta yhteisön tyyppi: <i>yh distys (julkisoikeudellinen)</i>
Yhteisön tyyppiä merkitään vain sanastossa olevia termejä. Jos sanastosta ei löydy sopivaa (merkitykseltään riittävän tarkkaa) termiä ja yhteisön tyyppi nähdään tarpeellisenä, voit tehdä ehdotuksen sanaston täydentämisestä.	Askolan kunta yhteisön tyyppi: <i>kunta</i>
Yhteisön tyypeiksi voidaan merkitä myös eräät historialliset termit kuten <i>lääninhallitus</i> , <i>nimismiespiiri</i> ja <i>maistraatti</i> .	Punos-kustannus yhteisön tyyppi: <i>toiminimi</i>
Kirjastoissa yhteisön tyyppiä käytetään myös auktorisoidun hakutiedon tarkenteena, jos on eroteltava samannimisiä toimijoita tai yhteisön nimestä ei ilmene, että kyseessä on yhteisö. Jos riittävän tarkkaa termiä yhteisön identifioimiseksi hakutiedossa ei löydy metatietosanastosta, voidaan hakutiedon tarkenteena käyttää metatietosanaston ulkopuolista termiä mukaan lukien metatietosanaston ohjaustermit. Silloin se merkitään myös yhteisön tyyppi kenttään (ilman sanaston tunnusta) sopivimman metatietosanaston termin lisäksi. Jos jotain kontrolloimatonta termiä joudutaan käyttämään usein, se voidaan myöhemmin lisätä metatietosanaston käytettäväksi termiksi.	Siikaisten seurakunta yhteisön tyyppi: <i>seurakunta</i>
	Varkauden vapaaseurakunta yhteisön tyyppi: <i>uskonnonlinen yhteisö</i>
	Estonia (laiva) yhteisön tyyppi: <i>alus (metatietosanasto)</i> yhteisön tyyppi: <i>laiva (metatietosanasto)</i> sa ohjausterminä)

Kahdesta yhteisön tyypin hierarkiatasosta (laajempi ja suppeampi termi) voi useiden tyyppien kohdalla valita käyttötarkoitukseen sopivamman (ei tarvitse valita tarkempaa). Jos sopivaa suppeampaa termiä ei ole, valitaan laajempi termi (tai toimialaluokka, ks. jäljempänä).	Kempele-opisto yhteisön tyyppi: <i>opilaitos</i> (laajempi termi) tai yhteisön tyyppi: <i>opisto</i> (tarkempi termi, jos halutaan tarkentaa, että kyseessä on vapaan sivistystyön oppilaitos) Trio Lehtelä yhteisön tyyppi: <i>yhtye</i> (laajempi termi) tai yhteisön tyyppi: <i>pianotrio</i> (tarkempi termi)
Yhteisön tyyppiä voi merkitä useampia samalle toimijalle, jos termien yhdistelmä identifioi yhteisön paremmin kuin yksittäinen termi.	Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto yhteisön tyypit: <i>ministeriö</i> ja <i>alaysikkö</i> Ylioppilaskunnan Laulajat yhteisön tyypit: <i>miekskuoro</i> ja <i>yhdistys</i> (<i>rekisteröity</i>) Outokumpu Chrome Oy. Kemin kaivos yhteisön tyypit: <i>yhtiö</i> ja <i>alaysikkö</i>
Toimialaluokan ja yhteisön tyypin valinta pitää nähdä toisiaan täydentävinä. Yhteisön tyyppien tarkoitus ei ole kuvata yhteisön toimialaa. Tietylle yhteisölle voidaan valita yksi toimiala ja yksi tai useampi yhteisön tyyppi. Huom: Yhteisön tyypeistä on jätetty pois useimmat tarkemmat viranomaisytyypit kuten <i>syyttäväviranomainen</i>, <i>veroviranomainen</i> tai liiketoiminnan lukuisat yhteisön tyypit kuten <i>lääkäriasema</i>, <i>asianajotoimisto</i>, <i>meijeri</i> ja <i>parturi-kampaamo</i>. Näitä on tarkoitus ilmaista tarkemmin toimialatermien avulla.	kunnanvaltuustot yhteisön tyyppi: <i>valtuusto</i> toimiala: <i>kunnallishallinto</i> hiippakuntavaltuustot yhteisön tyyppi: <i>valtuusto</i> toimiala: <i>kirkonhallinto</i> asutustoimikunnat yhteisön tyyppi: <i>toimikunta</i> ja <i>viranomainen</i> toimiala: <i>maa- ja metsätaloushallinto</i> kirjastontarkastajat yhteisön tyyppi: <i>viranomainen</i> toimiala: <i>opetus- ja kulttuurihallinto</i>

Jos kuvailtava yhteisö on osa isompaa yhteisöä, valitaan ensisijaisesti alayksikköä kuvaavaa yhteisön tyyppiä. On kuitenkin suositeltavaa käyttää näissä tapauksissa sekä pää- että alayhteisöä kuvaavia yhteisön tyyppejä.	yliopiston tiedekunta yhteisön tyyppi: <i>tiedekunta</i> yhteisön tyyppi: <i>yliopisto</i> ministeriön alaisuudessa toimiva yksikkö /osasto/laitos tms. yhteisön tyypit: <i>ministeriö</i> ja <i>alayyksikkö</i>
Kun sanastossa on useampi samanniminen yhteisön tyyppi, termiin on lisätty lisämääre kaarisulkeisiin.	yhdistys (julkisoikeudellinen) yhdistys (rekisteröity) hallitus (toimielin) hallitus (valtion hallitus)
Jos yhteisön tyyppiä kuvaava termi voi tarkoittaa muuta kuin yhteisöä (esim. rakennusta tai henkilöä), termiin on lisätty lisämääre kaarisulkeisiin.	poliisi (organisaatio) kaupanvahvistaja (viranomainen) talo (yhteisö)
Hallintoalueen tyyppejä kuvaavia termejä voidaan käyttää toisessa merkityksessä yhteisön tyyppeinä.	Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Helsingin hiippakunta. Tuomiokapituli yhteisön tyyppi: <i>toimielin</i> yhteisön tyyppi: <i>hiippakunta</i>

.Toimialaluokitus

- Yhteisötoimijoiden luokittelu yhteisön toimialan mukaan (erotuksena yhteisöjen luokittelusta esim. juridisen muodon, omistusmuodon tai toimintatavan perusteella)
- Luokituksen lähtökohtana on ollut Tilastokeskuksen toimialaluokitus, joka kuvaa yhteisöjä ensisijaisesti niissä harjoitetun taloudellisen toiminnan mukaan. Sen vuoksi luokitusta on tarkennettu ja laajennettu erityisesti julkisen hallinnon (hallinnonalat) ja järjestötoiminnan yhteisöjen kuvaamiseksi.
- Kirjastoissa käytetään Metatietosanaston sijaan YSOa yhteisön toiminta-alan merkitsemiseen.

Linjaus	Esimerkit
---------	-----------

Luokitusta suositellaan käytettäväksi (vanhan) RDA:n kohdan 11.10 <i>Yhteisön toiminta-ala</i> merkitsemisessä. YSON käyttö yhteisön toiminta-alan merkitsemisessä on mahdollista rinnan toimialaluokituksen kanssa.	Suomen diabetesliitto toimiala: <i>terveysjärjestöt</i> YSO: <i>potilasyhdistykset ja diabetes</i> Veikkaus (yhtiö) toimiala: <i>kulttuuri- ja viihdeala</i> YSO: <i>raha pelit</i> Lordi (yhtye) toimiala: <i>kulttuuri- ja viihdeala</i> YSO: <i>hard rock</i>
Luokituksen peruserä on, että kukin yhteisötoimija kuuluu vain yhteen luokkaan, joka valitaan yhteisön pääasiallisen toiminnan mukaan. Toisin sanoen samalla hierarkiatasolla tai hierarkiapuun haarassa olevat luokkakäsitteet on tarkoitettu käsitealaltaan poissulkeviksi. Yhteisön sivutoimintojen mukaisen toimialat voidaan kuvailla YSON avulla. Jos saman yhteisön pääasiallinen toiminta on muuttunut yhteisön toiminta-aikana, yhteisö toimialan luokka valitaan viimeisimmän pääasiallisen toiminnan mukaan. Jos yhteisön pääasiallinen toiminta-ala ei ole tiedossa tai määriteltävissä, toimialaluokaksi valitaan <i>määrittelemätön toimiala</i>.	Tähtitieteellinen yhdistys Ursa toimiala: <i>harrastusjärjestöt</i> YSO: <i>tähtitiede ja kuustannusala</i> Nokia toimiala: <i>elektronikka- ja sähköteollisuus</i> (aikaisempi toimialoja: <i>kemiantollisuus, metsäteollisuus</i>)
Mainitun peruseräteen puitteissa yhteisötoimija voidaan liittää valinnanvaraiselle hierarkiatasolle riippuen siitä, millä tarkkuustasolla luokitus halutaan ottaa käyttöön. Jos alemmalta hierarkiatasolta ei löydy sopivaa termiä, käytä ylemmän hierarkiatason termiä.	Suomi. Oikeusministeriö toimiala: <i>oikeushallinto</i>
Vaikka toimialaluokitus ja yhteisön tyypit ovat kaksi erillistä yhteisötoimijoiden kuvailussa hyödynnettävää Metatietosanaston sanastoa, ne voidaan ajatella toisiaan täydentävinä. Esim. jos yhteisölle ei löydy tarkkaa yhteisön tyyppiä, toimialatermi voi kuvata yhteisöä paremmin.	UPM-Kymmene yhteisön tyyppi: <i>osakeyhtiö</i> toimiala: <i>metsäteollisuus</i>